

psikiyatride
güncel
update in psychiatry

Türkiye Psikiyatri Derneği
Sürekli Eğitim /
Sürekli Mesleki Gelişim Dergisi
Journal of Psychiatric Association of Turkey
for Continuing Education/ Continuing
Professional Development

BU SAYININ KONUSU

**Depresyon Bilgisi ve
Tedavisinde Yenilikler -
Olgularla Depresyonda
Yeni Gelişmeler**

Konuk Yayın Yönetmeni: Devran Tan

Yaz / Summer 2022
Cilt / Volume 12
Sayı / Issue 3

ISSN 2146-331X

Psikiyatride Güncel yılda dört kez (Ocak, Nisan, Temmuz ve Ekim) yayımlanan yaygın süreli bilimsel yayındır.
Four issues published annually: January, April, July, October

TPD adına Sahibi ve Sorumlu Müdürü / Published by Psychiatric Association of Turkey
Koray Başar

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü- Genel Yayın Yönetmeni / Publishing Manager - Editor - in - Chief
Mustafa Sercan

Yayın Yönetmenleri / Editors
Simavi Vahip, Ömer Aydemir, Timuçin Oral

Yardımcı Yayın Yönetmenleri / Associate Editors
Artuner Deveci, Aylin Ertekin Yazıcı, Burcu Raşan Erim, Damla İşman Haznedaroğlu, Gamze Akçay Oruç, Medine Yazıcı, Neşe Yorguner, Özlem Kuman Tunçel, Pınar Çetinay Aydın, Sedat Batmaz, Serhan Işıklı

Bu sayıyı yayına hazırlayan yayın kurulu üyeleri/ Editorial board members who prepared this issue for publication
Sedat Batmaz

Danışma Kurulu / Advisory Board

Asena Akdemir, <i>İstanbul</i>	Can Cimilli, <i>İzmir</i>	Leyla Gülseren, <i>İzmir</i>	Bengi Semerci, <i>İstanbul</i>
Fisun Akdeniz, <i>İzmir</i>	Ayşen Esen Danacı, <i>Manisa</i>	Şeref Gülseren, <i>İzmir</i>	Serap Erdoğan Taycan, <i>İstanbul</i>
Erhan Akıncı, <i>Çanakkale</i>	Murat Demet, <i>Manisa</i>	Münevver Hacıoğlu Yıldırım, <i>İstanbul</i>	Cengiz Tuğlu, <i>Edirne</i>
Tunç Alkın, <i>İzmir</i>	Halise Devrimci Özgüven, <i>Ankara</i>	Cem İncesu, <i>İstanbul</i>	Zeliha Tunca, <i>İzmir</i>
Vesile Altınyazar, <i>Aydın</i>	Neşe Direk Tecirli, <i>İstanbul</i>	Aybeniz Civan Kahve, <i>Ankara</i>	Raşit Tükel, <i>İstanbul</i>
Cem Atbaşoğlu, <i>Ankara</i>	Servet Ebrinç, <i>İstanbul</i>	Umut Karasu, <i>Balıkesir</i>	Yankı Yazgan, <i>İstanbul</i>
Ayşe Devrim Başterzi, <i>İstanbul</i>	Hayriye Elbi, <i>İzmir</i>	İsmet Kırpınar, <i>İstanbul</i>	Olca Yazıcı, <i>İstanbul</i>
Adem Bayrakçı, <i>İzmir</i>	Burcu Raşan Erim, <i>Bolu</i>	Işın Baral Kulaksızoğlu, <i>İstanbul</i>	Mustafa Yıldız, <i>Kocaeli</i>
Sezai Berber, <i>Ankara</i>	Turan Ertan, <i>İstanbul</i>	Fatih Öncü, <i>İstanbul</i>	Şahika Yüksel, <i>İstanbul</i>
Tolga Binbay, <i>İzmir</i>	Cüneyt Evren, <i>İstanbul</i>	Özen Önen Sertöz, <i>İzmir</i>	
Ömer Böke, <i>Samsun</i>	Peykan Gençoğlu Gökalp, <i>İstanbul</i>	Hüseyin Soysal, <i>İstanbul</i>	

"Danışma Kurulu Psikiyatride Güncel'in önceki sayılarında Konuk Yayın Yönetmeni olarak görev üstlenmiş meslektaşlarımızdan oluşur."

Yazışma adresi / Corresponding address

Türkiye Psikiyatri Derneği
Tunus Cad. 59/5
Kavaklıdere, Ankara
Tel. 0312 468 74 97
www.psikiyatri.org.tr

e-posta:
ymsercan@gmail.com

Grafik Tasarım ve Yayın Hizmetleri / Publishing Services

BAYT Bilimsel Araştırmalar Basın Yayın ve Tanıtım Ltd. Şti.
Ziya Gökalp Cd. 30/31, 06420 Kızılay, Ankara
Tel : 0 312 431 3062
Faks : 0 312 431 3602
e-posta : info@bayt.com.tr

Baskı / Printing

Miki Matbaacılık Ltd. Şti.
Matbaacılar Sanayi Sitesi 1516/1 Sk. No: 27
Yenimahalle, Ankara
Tel : 0 312 395 2128
Faks : 0 312 395 2349

Baskı Tarihi: 30 Haziran 2022

yazarlara bilgi

Yazıların İçerdiği Alt Bölümler ve Özellikleri

- **Başlık**
- **Yazar(lar)**
- **Yazar(lar)ın kısa özgeçmişi** (Her yazar için 50 kelime)
- **İletişim:** Yazar(lar)ın tercih ettiği iletişim adresi/e-posta adresi
- **Anahtar sözcükler:** Index Medicus'a göre belirlenmiş en az 3 en çok 6 anahtar sözcük
- **Türkçe Özet** (200-250 kelime)
- **İngilizce Özet** (250-300 kelime)
- **Yazı:** Her yazı en az **8**, en çok **12** sayfadan oluşur. Yazıların belirtilen sayfa sayıları **kaynaklar, tablolar ve şekiller hariç** tutularak ve **tek aralıkla** yazılmış biçime göre verilmiştir. Yazıların 12 font büyüklüğünde ve **Times New Roman** fontunda kaleme alınması gerekmektedir.
- **Olgu sunumu:** Her yazının sonunda konu ile ilgili bir olgu sunumuna yer verilmesi beklenmektedir. İşlenen konuyu iyi bir şekilde örnekleleyen bir olgu, tek aralıklı ve A4 boyutunda bir sayfaya sığacak şekilde yazılmalıdır. Gerçek hasta örneklerinde hasta kimliğinin anlaşılmasını sağlayacak önlemler özenle alınmalıdır.
- **Tablolar, şekiller ve resimler:** Yazılarda okunabilir, anlaşılabilir ve sonuçta eğitimi kolaylaştıracak tablo ve şekillerin her biri en sonda ayrı sayfalarda verilmeli ve metin içinde girecekleri yerler belirtilmelidir.
- **Alıntı pencerelerine metinden cümle önerileri:** Her yazının içinde 5-8 alıntı penceresi oluşturulacak ve bu pencerelerde yazının içinden bazı cümleler/çok kısa paragraflar okuyucununun konuya ilgisini çekmek üzere bu pencerelerde ayrıca verilecektir. Bu nedenle yazarların bu doğrultuda yapacakları öneriler konuk yayın yönetmenleri ile yayın yönetmenlerine yardımcı olacaktır. Bu alıntı pencerelerine alınacak cümle ya da cümlelere ilişkin önerilerin yazarlar tarafından ayrı bir sayfada sunulması beklenmektedir.
- **Kaynaklar:** Kaynak gösterimi ve Kaynak Künyesi Yazım Kuralları örnekleri için aşağıdaki "Kaynak Yazım Kuralları" bölümüne bakınız.

Kaynak Yazım Kuralları

Metin içinde kaynak gösterimi

- Kaynak gösteriminde Vancouver Stili kullanılacaktır.
- Kaynaklar metin içerisinde çıkış sırasına göre numaralandırılacaktır.
- Metin içinde numaralar üstsimge niteliğinde yazılacaktır. Örnek:¹.

Kaynaklar listesinde kaynak künyesi yazım kuralları

- Kullanılan kaynakların listesi yazının bitiminde "Kaynaklar" başlığı altında verilir.
- Kaynak künyesi yazımında Vancouver Stili kullanılır.
- Kaynaklar metin içinde çıkış sırası dikkate alınarak

numaralanır. Kaynaklar Listesinde numaralar yuvarlak parantez içinde verilir. Örnek: (1)
• Kaynak listesinde, yazının 9 ve daha az yazar adının tümü yazılır, daha çok yazar varlığında, 9 yazarın adı yazılır sonra ve ark. yazılıp geri kalanı yazılmaz.
• En sık kullanılan kaynak türleri olan "dergide yayımlanmış makale, kitap, editörlü kitap bölümü, yayımlanmamış tez, toplantıda sunulan bildiri ya da poster, dergide makale (elektronik), kitap (elektronik)" gibi kaynakların verilme biçimine ilişkin kurallar ve örnekler aşağıda verilmiştir. Bu örnekler dışında yer alan kaynak türlerine ilişkin yazım kuralları için Vancouver Yazım Stilinin daha ayrıntılı yer aldığı kaynaklara başvurulabilir.

Dergide makale (basılmış)

- Yazar(lar).
- Dergide basılmış makalenin adı.
- Derginin adı (*italik*)
- Yayın yılı;
- Cilt numarası (Sayı):
- Makalenin sayfa numaraları.

Örnek: Oral ET, Vahip S. Bipolar depression: an overview. *IDrugs* 2004; 7(9): 846-50.

Kitap

- Yazar(lar).
- Kitap adı (*italik yazılmalıdır*).
- Seri başlığı ve numarası (eğer bir serinin parçası ise)
- Kaçınıcı baskı olduğu (eğer ilk baskı değilse).
- Yayımlandığı/basıldığı yer (eğer birden fazla yer varsa ilk belirtilen yer adını kullanın)
- Yayıncı;
- Yayın yılı.

Örnek: Goodwin FK, Jamison KR. *Manic-Depressive Illness: Bipolar Disorders and Recurrent Depression*. İkinci Baskı. New York: Oxford University Press; 2007.

Editörlü kitapta bölüm

- Bölüm yazar(lar)ı.
- Bölüm başlığı.
- Editör (isimden sonra daima (ed.) yazınız)
- Kitap adı (*italik*).
- Seri adı/başlığı ve sayısı (eğer bir serinin parçası ise)
- Kaçınıcı baskı olduğu.
- Yayın yeri:
- Yayıncı;
- Yayın yılı.
- Sayfa numaraları.

Örnek: Jefferson JW, Greist JH. Lithium. Sadock BJ, Sadock VA (eds). *Kaplan & Sadock's Comprehensive Textbook of Psychiatry*. 7. Baskı. Philadelphia, PA: Lippincott Williams & Wilkins; 2000. 2377-90.

Yayımlanmamış tez

- Yazar.
- Tez adı (*italik yazılmalıdır*)
- (Uzmanlık Tezi) ibaresi.
- Kişinin uzmanlık eğitimi aldığı kurum adı.
- Tez kabul yılı.

Örnek: Sercan M. *Depresif Bozukluklarda Bedensel Belirtilerin Önemi*. (Yayımlanmamış uzmanlık tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Psikiyatri Anabilim Dalı; 1987.

Toplantıda sunulan bildiri ya da poster

- Yazar(lar).

- Bildiri adı.
- Kongre adı (*italik yazılmalıdır*)
- Kongre tarihi,
- Kongrenin yapıldığı yer.

Örnek: Sercan M, Ger C, Oncu F, Bilici R, Ural C. Immigration and Violence by Mentally Disordered Offenders. *World Psychiatric Association International Congress*, July 12 -16 2006, İstanbul.

Çevrimiçi kaynak gösterimi

Dergide Makale (Elektronik): Çevrimiçi makale, basılı olan ile aynı ise basılı olan kaynak gösterilmelidir. Farklılık varsa çevrimiçi olan kullanılır. Eğer dergi makalesinin bir DOI (digital object identifier) numarası varsa URL adresi yerine onu kullanınız. DOI makalenin çevrimiçi her zaman bulunmasını sağlayan ve yayıncı tarafından sağlanan geçici bir ayırt edici kimlik bilgisidir.

- Yazar(lar).
- Dergide basılmış makalenin adı.
- Derginin adı (*italik*)
- [Çevrimiçi]
- Yayın yılı;
- Cilt numarası:
- (Sayı)
- Makalenin sayfa numaraları.
- Ulaşılabileceği adres: URL ya da DOI
- [Erişim tarihi]

Örnekler:

(1) Arrami M, Garner H. A tale of two citation. *Nature* (Online)2008;451(7177):397-399. Ulaşılabileceği adres: <http://www.nature.com/nature/journal/v451/n7177/full/451397a.html> [Erişim tarihi 20 Ocak 2008].

(2) Wang F, Maidment G, Missenden J, Tozer R. The novel use of phase change materials in refrigeration plant. Part I: Experimental investigations. *Applied Thermal Engineering*. [Çevrimiçi] 2007;27(17-18): 2893-2901. Ulaşılabileceği adres: doi:10.1016/j.applthermaleng.2005.06.011. [Erişim tarihi 14 Temmuz 2008].

Kitap (elektronik)

- Yazar(lar)/Editör (editör ise isimden sonra (ed.) yazınız)
- Başlık (*italik olmalıdır*)
- Seri adı/başlığı ve sayısı (eğer bir serinin parçası ise)
- Kaçınıcı baskı olduğu (eğer birinci baskı değilse) [e-kitap]
- Yayımlandığı/basıldığı yer (eğer birden fazla yer varsa ilk belirtilen yer adını kullanın)
- Yayıncı
- Yayın yılı
- Ulaşılabileceği adres: URL
- [erişim tarihi]

Örnek: Simons NE, Menzies B, Matthews M. A Short Course in Soil and Rock Slope Engineering. A Short Course in Soil and Rock Slope Engineering. [Çevrimiçi] London: Thomas Telford Publishing; 2001. Edinilebileceği adres: [Erişim 18 temmuz 2008].

önsöz

YAZ 2022

Ülkemizde Şanlıurfa'da başlıca Göbeklitepe ve Karahantepe arkeolojik kazı alanlarında gün ışığına çıkartılmaya başlanan erken Neolitik çağa ait anıtsal yapıların insana ve hayvana ait figürler ile anlattığı önemli tarihsel ipuçları vardır. Her bir anıtsal yapı bizlere yeni bir hikaye sunarken, daha derine kazdıkça veya diğer tüm kazı alanları açıldıkça hikayeler daha da bütünleşmiş olacaktır. Depresyon da bir kazı misali anlamak için her geçen gün merak ve keşfetme dürtüsüyle yeniden yeniden derinine inerek güncel bulgularla hikayelendirmeye çalıştığımız bir yolculuktur.

Depresyon sınıflandırması, tedavisi, eşlik eden durumlar, yaşam boyu seyri gibi geniş bir alanda değerlendirdiğimiz bir bozukluktur. Bu sayıda, bildiklerimiz üzerinden değil de yeni ortaya çıkarılan bilgilerle sizleri güncelleyelim istedik. Son yıllarda, depresyon etiopatogenezinde nöroenflamatuvar süreçler ön plana çıkarken, bunu hedefleyen tedaviler de gelişmektedir. Kimimiz için, anlaşılması karmaşık olabilecek bir konuyu basit, kolay anlaşılır ve güzel bir anlatımla yansıttığımızı düşünüyoruz. Biyobelirteç kavramı da, belki üzerinde en sık çalışılan konu başlıklarından. Depresyonda biyobelirteçlerin önemini, somatik tedavilerde yeni bulguları, ilaç tedavisinde yeni gelişmeler olarak ketamin ve psikedelikleri anlatırken, psikoterapileri de güncelleyerek anlattık.

Depresyon ve Anksiyete bozukluğu birlikteliği kavramsal olarak ayırt edilmesi kolay olmayan birbirinin içinde olan bir eştanı durumudur. Tanı ve tedavi açısından birlikteliği yeni bulgularla ele aldık. Teknolojinin gelişmesiyle sanal dünyanın yerleştiği ergen dünyasına günümüz ergen kuşağının ruhsal yapılanmasını açıklayarak tedavi yaklaşımını güncelledik. Bu sayımızda, kadın ruh sağlığına özgü maternal, postpartum ve menapoz dönemi depresyonuna ek olarak son yıllarda gündemimizde olan paternal depresyonu da ekleyerek klinik tablolar ve tedavi güncellenmiştir. Yine, başlık olarak aldığımız alkol madde kullanım bozukluğu ektanılı depresyonu tanıyabilmek, uygun tedavi seçenekleri önerebilmek ve klinik seyri etkilemesi açısından önemlidir. Son olarak da, depresyonda klinik düzelse de, bilişsel düzeyde bozukluklar devam etmekte ve işlevselliği kısıtlamaktadır. Bilişsel bozulmada etkili olan faktörlere ve tedavi yaklaşımlarına yer verdik. Bu sayının bir diğer önemi de, konuların pekişmesi ve daha iyi anlaşılması amacıyla olgu örneklerinin konu anlatımlarının olmasıdır.

Kabuğunun içine istenmeden giren bir kum zerresinin üstünü örtmek için inciyi üreten istiridye gibi, yenilenmeler ve yeni çalışmalar devam edecektir. Şimdilik, güncellenen bilgilerle sizleri buluştururken keyifle okuyacağınız bir sayı olmasını dileriz.

Devran Tan

Konuk Yayın Yönetmeni

İçindekiler

YAZ 2022

Bu Sayının Konusu:

Depresyon Bilgisi ve Tedavisinde Yenilikler - Olgularla Depresyonda Yeni Gelişmeler

■ Önsöz	III
■ Depresyon etiopatogenezinde yeni yaklaşımlar <i>Deniz Ceylan, Ayşegül Özerdem</i>	209
■ Depresyon tedavisinde yeni gelişmeler <i>Şeref Can Gürel, Kadir Özdel</i>	225
■ Depresyonda nörobiyolojik açıdan tanı ve tedavide yeni gelişmeler <i>Sermin Kesebir, Sibel Çakır</i>	244
■ Annenin ve babanın depresyonu: Perinatal, postpartum ve menopoz dönemi depresyon bilgilerinin güncelleme <i>Fisun Akdeniz, Esra Yazıcı</i>	263
■ Ergenlerde depresyon <i>Zerrin Topçu Bilgen, Işıl Altıntaş</i>	275
■ Alkol-madde kullanım bozukluğu ek tanılı depresyon: Yeni gelişmeler <i>Ebru Aldemir</i>	286
■ Anksiyeteli depresyon <i>Raşit Tükel</i>	296
■ Depresyonda bilişsel bozukluklara yaklaşım <i>Safiye Zeynep Tatlı, Vesile Şentürk Cankorur</i>	313

Depresyon etiopatogenezinde yeni yaklaşımlar

Deniz Ceylan, Ayşegül Özerdem

Özgeçmiş: Deniz Ceylan 2009 yılında Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Psikiyatri uzmanlık eğitimini 2014 yılında, nöro bilim alanında doktorasını 2019 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi'nde tamamladı. 2021 yılında psikiyatri alanında doçent unvanı aldı. 2014-2017 yılları arasında Gümüşhane Devlet Hastanesi'nde devlet hizmet yükümlüsü olarak, 2017-2020 yılları arasında İzmir Ekonomi Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalıştı. 2020 yılından beri Koç Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

Ayşegül Özerdem, 1985 Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi çıkışıdır. Uzmanlık eğitimini Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri AD'da 1995'te tamamlamış, 2000'de doçent, 2006'da profesör unvanını almıştır. 2008'de biyofizik doktora eğitimini tamamlamıştır. Araştırmaları bipolar bozukluğun nörobiyolojisi, moleküler mekanizmaları, kognisyon ve görüntüleme üzerine odaklıdır. Halen ABD'de Mayo Clinic, Rochester'de çalışmaktadır.

İletişim: Koç Üniversitesi Tıp Fakültesi, Psikiyatri Anabilim Dalı, İstanbul

e-posta: dozalp@ku.edu.tr, denizceylan@gmail.com
aysegul.ozerdem@deu.edu.tr, ozerdem.aysegul@mayo.edu

ÖZET

Depresyon, yaygın görülen, yeti yitimine neden olan, genetik ve çevresel faktörlerin etkisiyle ortaya çıkan psikiyatrik bir bozukluktur. Depresyonun altında yatan biyolojik mekanizmalar henüz bütünüyle aydınlatılmamıştır. Depresyon patogenezinin anlaşılmasına dönük klinik ve prelinik moleküler çalışmalar, ağırlıklı olarak nöroinflamasyon, hipotalomopitüiter eksen bozuklukları, oksidatif stres ve mitokondriyal bozukluklar üzerine odaklanmıştır. Son 10 yılda, yeni kuşak dizileme ve mikroarray analiz yöntemleri, moleküler biyoloji alanında bilgi artışını sağlamış ve etiopatogeneze dönük araştırmalarda önemli değişikliklere neden olmuştur. Yeni teknolojiler, periferik örnekler kullanılarak genomik, epigenetik ve transkripsiyonel değişikliklerin incelenmesine, genlerin protein ifadelerinin değerlendirilmesine olanak tanımaktadır. Bu yazıda depresyon etiolojisinde önemli bir mekanizma olan nöroinflamasyonun rolünden ve depresyon etiolojisinin aydınlatılması ve yeni tedavilerin geliştirilmesi için yeni araştırma alanlarından söz edilecektir.

Anahtar sözcükler: Depresyon, oksidatif stres, inflamasyon, mitokondri, nörobiyoloji

ABSTRACT

New advances in the etiopathogenesis of depression

Depression is a prevalent, disabling psychiatric disorder caused by genetic and environmental factors. The biological mechanisms underlying depression have not yet been fully elucidated. Clinical and preclinical molecular studies investigating the pathogenesis of depression have mainly focused on neuroinflammation, hypothalamic-pituitary axis disorders, oxidative stress and mitochondrial dysfunction. In the last decade, new generation sequencing and microarray analysis methods led to an increase in knowledge in the field of molecular biology, and caused significant changes in the research for depression etiopathogenesis. New technologies allow the examination of genomic, epigenetic and transcriptional changes using peripheral samples and the evaluation of protein expressions of genes. In this article, the role of neuroinflammation, which is an important mechanism in the etiology of depression, and new research areas for elucidating the etiology of depression and developing new treatments will be discussed.

Keywords: Depression, oxidative stress, inflammation, mitochondria, neurobiology